

ROZDZIAŁ 8

ŹRÓDŁA PASYWNOŚCI – STUDIA PRZYPADKÓW

Abstract: The Sourcess of the Pasiveness – Case Studies. This chapter was written by the team of authors who conducted the empirical studies in six chosen local governments. In the first part of the chapter, the characteristics of the selected local governments are presented as seen through the level of their economic development and political environment.

In the second part, the influence of the institutional environment in the local unit on its passiveness is analyzed according to the contemporary situation of Polish local governments and to the relations with local authorities.

The third part of the chapter relates to the attitude of the local entrepreneurs. The level of the entrepreneurship in the chosen local units and the relations between entrepreneurs and local authorities is presented.

The fourth part of the chapter tries to summarize finding on sources of local governments' passiveness as seen through results of qualitative research methods. It concludes that it is not possible to find a single explanatory model which would be appropriate to understand situation in the all six investigated cases. Instead it suggests existence of four different "ways to passiveness" identified as: (i) devastating conflicts, (ii) damaging debt, (iii) traditional-rural attitude and (iv) easy-going elite and low aspirations of local community.

PAWEŁ SWIANIEWICZ

Uniwersytet Warszawski

8.1. Charakterystyka gmin wybranych do badań jakościowych

8.1.1. Ogólna charakterystyka

Do szczegółowych badań jakościowych zostało wytypowanych sześć gmin:

- MW1 – gmina miejsko-wiejska w woj. małopolskim,
- MW2 – gmina miejsko-wiejska w woj. warmińsko-mazurskim,
- MW3 – gmina miejsko-wiejska w woj. wielkopolskim,
- GW1 – gmina wiejska w woj. dolnośląskim,
- GW2 – gmina wiejska w woj. lubelskim,

– GW3 – gmina wiejska w woj. mazowieckim.

Wśród ww. pierwsze trzy są gminami miejsko-wiejskimi, a kolejne trzy to jednostki wiejskie (tab. 36). Wszystkie wybrane do badania jednostki odznaczały się tym, że w ciągu minionych czterech lat nie korzystały ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej. Dobór zakładał wyselekcjonowanie jednostek położonych w różnych regionach historycznych (MW1 – tereny byłego zaboru austriackiego, MW3 – były zabór pruski, GW2 i GW3 – historyczna Kongresówka, MW2 i GW1 – regiony przyłączone do Polski po II wojnie światowej).

Wśród gmin miejsko-wiejskich badaniem objęte są zarówno bardzo małe (MW2), jak i jednostki średniej wielkości (MW1 i MW3). Spośród gmin wiejskich jedna ma przeciętną dla tego typu jednostek wielkość (GW3), zaś pozostałe dwie należą do gmin małych. Tylko w jednej z badanych jednostek (MW3) w latach 2001-2005 został zanotowany przyrost liczby ludności (o ok. 4% w okresie 2001-2005), we wszystkich pozostałych notujemy spadek (od 1% do blisko 5%).

Trzy spośród badanych jednostek leżą w strefach największych aglomeracji, przy czym tylko jedna (MW3) znajduje się blisko miasta centralnego, zaś zarówno GW1, jak i GW3 są położone w znacznej odległości od jądra aglomeracji i wpływ pobliskiego dużego miasta jest znacznie słabiej zauważalny.

Dwie gminy miejsko-wiejskie – MW1 i MW2 – są jednostkami o wyraźnie zaznaczonej funkcji turystycznej. Według Bazy Danych Regionalnych GUS w MW1 zarejestrowanych jest ponad 100 miejsc turystycznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (z czego 90% znajduje się w mieście, a niespełna 10% w części wiejskiej gminy). Nasylenie miejscami noclegowymi jest jeszcze większe w gminie MW2 – niespełna 200 na 1000 mieszkańców (z czego ponad 80% w mieście). Funkcja turystyczna odgrywa pewną rolę także w MW3, ale jest związana głównie z wypoczynkiem weekendowym mieszkańców aglomeracji łączącym się z lokalizacją Parku Narodowego. Miejsc noclegowych jest tam zaledwie 9 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców i wszystkie znajdują się w części wiejskiej gminy. Natomiast według bazy GUS w trzech wybranych do badania gminach wiejskich nie ma ani jednego miejsca noclegowego.

Tabela 36

Ogólna charakterystyka badanych gmin

	Liczba ludności (tys.)	Cechy charakterystyczne
MW1	17,0	Uzdrowskowo-turystyczna
MW2	5,0	Turystyczna
MW3	25,0	W strefie podmiejskiej aglomeracji, funkcja turystyczna
GW1	4,5	Skraj strefy podmiejskiej aglomeracji
GW2	3,5	Peryferyjnie położona gmina rolnicza
GW3	6,5	Skraj strefy podmiejskiej aglomeracji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (tab. 36-38).

8.1.2. Poziom rozwoju gospodarczego

Jeśli chodzi o wielkość dochodów budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca jedynie MW1 odstaje na niekorzyść od sytuacji przeciętnej w podobnych jednostkach samorządowych – w rankingu wielkości dochodów budżetowych znajdowała się w 2005 r. na pozycji 482 wśród 550 małych miast. Z kolei MW3 należy do jednostek relatywnie zamożnych (93 miejsce w 2005 r.), zaś pozostałe mają wielkość budżetów tylko minimalnie niższą od przeciętnej (w przypadku gmin wiejskich zajmowały one ze względu na wielkość dochodów budżetowych w 2005 r. miejsca od 803 do 1121 na 1592 jednostki tego typu).

Bardzo zróżnicowana jest sytuacja badanych jednostek ze względu na rozwój infrastruktury technicznej (por. tab. 37). Przyjrzyjmy się najpierw gminom miejsko-wiejskim. Jeśli chodzi o dostęp do komunalnych oczyszczalni ścieków to sytuacja jest nieco lepsza od przeciętnej w MW1 i MW2 (a więc dwóch gminach turystycznych) i zdecydowanie gorsza w MW3 (mimo lokalizacji w parku narodowym). Jeśli chodzi natomiast o odsetek ludności podłączonej do kanalizacji, we wszystkich trzech jednostkach sytuacja jest nieco lepsza od przeciętnej w kraju. Warto podkreślić bardzo znaczny postęp w tym zakresie uczyniony w latach 2001-2005 przez gminę MW3. Jeśli chodzi o dostęp do sieci gazowej to w MW1 i MW3 jest on zbliżony do wartości przeciętnych, natomiast MW2 pozostaje gminą całkowicie nie zgazyfikowaną.

Wśród gmin na niekorzyść wyróżnia się przede wszystkim GW3, w której praktycznie brak infrastruktury komunalnej. Tylko niewiele lepsza jest sytuacja w GW2, w której brak jest sieci gazowej, a wskaźniki rozwoju kanalizacji i oczyszczalni ścieków są znacznie niższe od – i tak niewysokiej – przeciętnej dla polskich gmin wiejskich. Rzuca się w oczy, że jeśli wartości średnie dla wszystkich gmin wiejskich w latach 2001-2005 wyraźnie wzrosły, to w GW2 pozostały na prawie niezmiennym poziomie. Postęp był minimalny także w GW1, ale tam dostępność do oczyszczalni i kanalizacji pozostaje wyższa od przeciętnej krajowej. Brak natomiast sieci gazowej.

Tabela 37

Dostępność infrastruktury technicznej

Dostępność oczyszczalni ścieków		Rozwój sieci gazowej	Rozwój sieci kanalizacyjnej
Gminy miejsko-wiejskie			
MW1	pow. średniej	przeciętny	pow. średniej
MW2	przeciętna	brak	pow. średniej
MW3	niska	niski, ale duża dynamika	duża dynamika, niski w 2001, wysoki w 2005
Gminy wiejskie			
GW1	pow. średniej	brak	pow. średniej
GW2	niska	brak	niski
GW3	brak	brak	brak

Jeśli chodzi o liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw to tylko w gminie GW2 odstaje ona zdecydowanie na niekorzyść od przeciętnej krajowej, natomiast w MW3 jest nawet wyraźnie wyższa od średniej. Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego, to w szerszej skali pojawiły się one w gminach wiejskich i w małych miasteczkach dopiero w ostatnich latach (w 2001 nie było ich w żadnej z sześciu analizowanych gmin, podobnie zresztą, jak w większości gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w pozostałych częściach kraju). W 2005 r. ich liczba w MW2, MW3 i GW3 była zdecydowanie wyższa od średniej krajowej, w MW1 i GW1 Kłodzie zbliżona do przeciętnej. Natomiast GW2 odstawała także pod względem tego wskaźnika aktywności gospodarczej – w 2005 r. nie było na jej terenie żadnego zarejestrowanego przedsiębiorstwa zagranicznego.

Tabela 38 pokazuje wartości najważniejszego wskaźnika obrazującego sytuację finansową jednostki samorządowej – wielkość nadwyżki operacyjnej. Mówi on o tym, ile pozostaje w budżecie po wydaniu na najważniejsze bieżące potrzeby. Wielkość ta – uzupełniona o dochody z majątku, otrzymane dotacje na inwestycje czy pożyczone środki – może być przeznaczona na finansowanie przedsięwzięć rozwojowych (lub na spłatę wcześniejszego zadłużenia).

Badane gminy ze względu na wartość tego wskaźnika można podzielić na kilka grup:

- takie, w których wielkość nadwyżki operacyjnej jest większa od przeciętnej dla analogicznych jednostek w całym kraju (MW2);

Tabela 38

Wskaźniki sytuacji finansowej budżetów badanych gmin

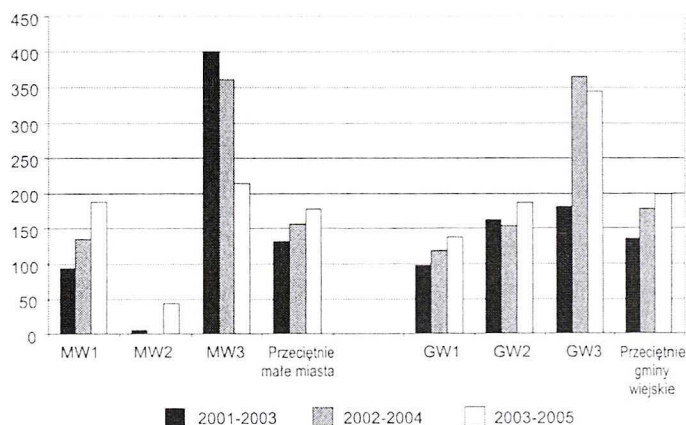
	Nadwyżka operacyjna (zi na głowę mieszkańca)			Zadłużenie na koniec roku jako % dochodów			
	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Małe miasta							
MW1	78 (351)	182 (155)	364 (57)	10,7 (349)	6,7 (445)	11,7 (395)	10,8
MW2	132 (199)	180 (161)	362 (59)	70,6 (6)	74,2 (1)	43,1 (41)	34,0
MW3	291 (31)	121 (283)	236 (183)	30,8 (108)	40,1 (67)	42,6 (46)	29,3
Średnia dla małych miast	114	139	227	19,1	20,3	21,6	19,8
Mediana dla małych miast	103	124	183	15,3	17,4	21,4	18,7
Gminy wiejskie							
GW1	39 (1426)	50 (1426)	46 (1500)	11,7 (695)	13,0 (669)	12,3 (859)	14,8
GW2	190 (439)	166 (830)	163 (933)	3,5 (1183)	13,7 (639)	0,0	0,1
GW3	16 (1495)	111 (1198)	102 (1320)	4,4 (1124)	31,3 (204)	38,4 (129)	42,7
Średnia dla gmin wiejskich	169	213	231	13,4	14,6	16,7	14,4
Mediana dla gmin wiejskich	140	171	185	9,9	10,7	13,7	11,8

Uwaga: w nawiasie miejsce wśród wszystkich gmin danej kategorii (małe miasta 553, gminy wiejskie 1592).

- takie, w których nadwyżka operacyjna wykazywała znaczne wahania, ogólnie jednak oscylowała w pobliżu wartości przeciętnych (MW1, MW3, GW2);
- takie, w których nadwyżka operacyjna była wyraźnie niższa od przeciętnej krajowej (GW1, GW3).

Jak widać zróżnicowanie wielkości nadwyżki operacyjnej nie pokrywa się ze zróżnicowaniem dochodów budżetowych (choć w skali kraju oba te wskaźniki są ze sobą silnie skorelowane). Rozbieżność może wynikać albo ze specyficznych potrzeb wydatkowych (np. często wyższych w terenach o małej gęstości zaludnienia, wyższych także tam, gdzie bardziej rozbudowana jest – wymagająca bieżącego utrzymania – infrastruktura), albo z różnic w zakresie umiejętności oszczędnego gospodarowania środkami przeznaczanymi na wydatki bieżące. W każdym razie nadwyżka operacyjna w gminie GW2 jest wyższa, a w GW1 (i w mniejszym stopniu w GW3) niższa niż by się można tego spodziewać na podstawie danych o wielkości budżetu.

Tabela 38 mówi także o wielkości zadłużenia gmin w ostatnich latach, co również może mieć wpływ na zdolność do korzystania z funduszy unijnych. Najniższy poziom zadłużenia obserwujemy w gminie GW2 (zerowe zadłużenie w 2005 r.). Także w MW1 jest ono na poziomie niższym od przeciętnego, choć nie tak ekstremalnie niskim, jak w GW2. GW1 nie odbiega pod tym względem od przeciętnej gminy wiejskiej. W pozostałych trzech gminach obecne zadłużenie jest wyższe od przeciętnego, ale trend zmian jest odmienny. W MW3 utrzymuje się na stabilnym, choć względnie wysokim poziomie. W GW3 było bardzo niskie w 2002 r., ale począwszy od 2003 zaczęło szybko rosnąć. Z kolei MW2 był w 2003 r. najbardziej zadłużonym małym miastem w Polsce, z poziomem długu przekraczającym ustalone, przez *Ustawę o finansach publicznych*, limity. W kolejnych latach zadłużenie zmniejszyło się, ale nadal utrzymuje się na dość wysokim poziomie.

Ryc. 31. Inwestycje gminne w infrastrukturę techniczną (w zł na głowę mieszkańca)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 31 ilustruje wielkość inwestycji w infrastrukturę techniczną finansowanych z budżetu gminy. Ze względu na znaczną i w pewnym sensie przypadkową nierównomierność wydatków majątkowych w czasie, dane na rycinie opierają się na zestawieniach średnich dla kolejnych okresów trzyletnich.

Niski poziom inwestycji w MW2 można tłumaczyć koniecznością spłaty wysokiego zadłużenia. Z kolei w GW1 niższe od przeciętnej inwestycje wynikają zapewne z małej nadwyżki operacyjnej. W GW2 i MW1 przeciętna wielkość inwestycji odpowiada wielkości ich nadwyżki operacyjnej. W GW3 i MW3 wielkość inwestycji była najbardziej niestabilna – wzrastała w wyniku wykorzystania pożyczanych pieniędzy, a potem spadała w okresie spłaty zadłużenia.

Na zakończenie tej części prezentacji gmin przyjrzyjmy się syntetycznemu obrazowi zmian społeczno-gospodarczych w ciągu minionych kilku lat. Według skonstruowanego na podstawie kilkunastu wskaźników wskaźnika „sukcesu kadencji 2002-2006”²⁴ wybrane przez nas gminy zajęły następujące miejsca:

- wśród małych miast (liczba miast sklasyfikowanych – 553): MW3 – pod koniec trzeciej dziesiątki; MW1 – pod koniec trzeciej setki; MW2 – pod koniec czwartej setki;
- wśród gmin wiejskich (liczba gmin sklasyfikowanych: 1592): GW1 – na początku dziewiątej setki; GW3 – na początku dwunastej setki; GW2 – w połowie trzynastej setki.

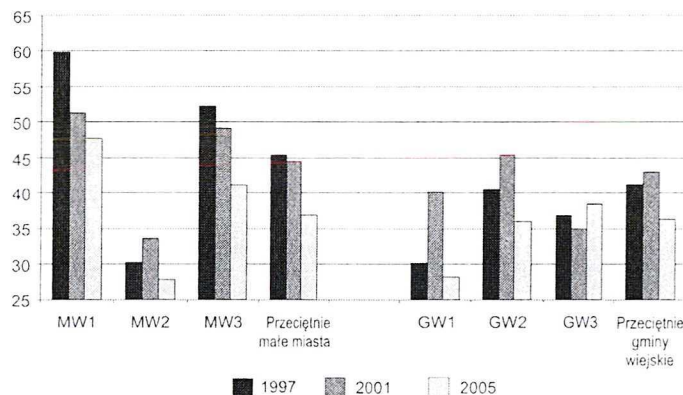
Jak widać sytuacja wybranych jednostek była zróżnicowana – gmina MW3 należała do czołówki najbardziej dynamicznie rozwijających się małych miast, MW1 i GW1 znalazły się mniej więcej w połowie odpowiednich zestawień, zaś MW2, GW3 i zwłaszcza GW2 należały do gmin rozwijających się wolniej niż przeciętnie. Jednak żadna z tych gmin nie znalazła się wśród końcowych 20% sklasyfikowanych jednostek (choć gmina GW2 była bardzo blisko tej końcowej grupy).

8.1.3. Zachowania polityczne

Udział w wyborach parlamentarnych w badanych sześciu gminach nie odbiega od tendencji obserwowanych w skali całego kraju. Frekwencja jest zazwyczaj wyższa niż przeciętna w południowo-wschodniej Polsce i w Wielkopolsce (MW1 i MW3), zaś niska na ziemiach północnych i zachodnich (MW2 i GW1). Jeśli któraś z informacji na ryc. 32 może być zaskakująca, to jest to relatywnie wysoka frekwencja w gminie GW2 (zwłaszcza w 2001 i 1997 r.).

W małych miejscowościach frekwencja w wyborach samorządowych (ryc. 33) jest często wyższa niż w ogólnokrajowych – i tak właśnie jest we wszystkich sześciu badanych gminach. Nie widać, aby wybrane przez nas gminy pasywne odbiegały na

²⁴ Uwzględnione wskaźniki dotyczyły budżetu gminy, dochodów ludności i przedsiębiorstw, liczby działających w gminie przedsiębiorstw i stanu infrastruktury technicznej – wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, mieszkaniowej i drogowej. Obszerne omówienie wyników i zastosowanej metody por: Swianiewicz (2006).

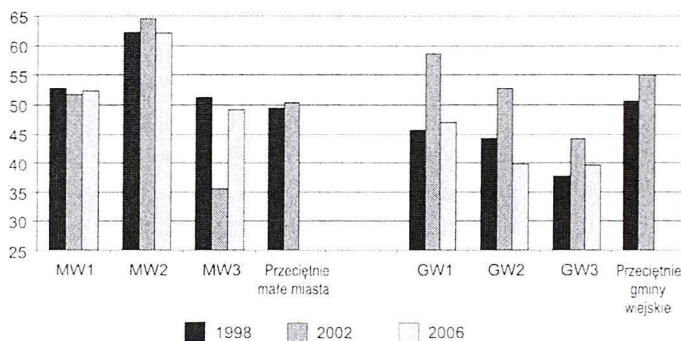
Ryc. 32. Frekwencja w wyborach parlamentarnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej (ryc. 32, 33).

niekorzyść od przeciętnej w Polsce aktywności w wyborach lokalnych (z wyjątkiem trudnego do wytłumaczenia spadku frekwencji w gminie MW3 w 2002 r.).

Przyjrzyjmy się teraz orientacji politycznej mieszkańców wybranych gmin. Zaczniemy od opcji politycznych reprezentowanych w samorządach (tab. 39). Polskie samorządy należą do najmniej upartyjnionych w Europie (odnosi się to zwłaszcza do niedużych miejscowości), ale okazuje się, że w kadencji 2002-2006 reprezentanci partii politycznych pojawili się we wszystkich sześciu gminach. (po wyborach w 2006 r. przedstawiciele partii politycznych są nadal obecni w 4, spośród 6, badanych jednostek). Występuje jednak wyraźne zróżnicowanie między względnie upartyjnionymi samorządami gmin wiejskich GW1 i GW2 (zarówno wójt, jak i ponad połowa radnych reprezentują partie polityczne) a zdominowanymi, przez formalnie niezależnych działaczy lokalnych, samorządami MW1, MW2, MW3 i GW3.

Zwraca uwagę, że oprócz GW3 we wszystkich wybranych do badania gminach w samorządach jest relatywnie dużo kobiet. Przeciętny udział kobiet w radach ma-

Ryc. 33. Frekwencja w wyborach samorządowych

Tabela 39

Opcje polityczne reprezentowane w samorządach gminnych

		Kadencja 2002-2006		Kadencja 2006-2010		
Gmina	wójt/burmistrz	liczba radnych reprezentujących		wójt/burmistrz	liczba radnych reprezentujących	
		partie polityczne	komitety lokalne		partie polityczne	komitety lokalne
Gminy miejsko-wiejskie						
MW1	lokalny	LPR – 1	14	lokalny	0	15
MW2	lokalny	SLD – 2	13	PSL	0	15
MW3	lokalny	SLD – 3	18	lokalny	PSL – 1	20
Gminy wiejskie						
GW1	SLD	PSL – 3 SLD – 3 Samoobrona – 2	7	SLD	PSL – 4 Samoobrona – 4 PO – 3 Lewica – 2	2
GW2	PSL	PSL – 5 SLD – 3 Samoobrona – 2	5	PSL	PSL – 6 Lewica – 4 Samoobrona – 2 PIS – 2 PO – 1	0
GW3	lokalny	SLD – 1	14	lokalny	0	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej (tab. 39, 40).

tych miejscowości w latach 2002-2006 wynosił 17% (Swianiewicz 2004). Tymczasem w sześciu badanych gminach zbliżony do średniej był jedynie w gminie GW3, natomiast w GW2 wynosił ponad jedną czwartą, a w MW1, GW1, MW2 i MW3 nawet ponad jedną trzecią. Co więcej, w tych dwóch ostatnich gminach kobietą jest także burmistrz.

Na koniec przeanalizujemy krótko obraz wyłaniający się z wyników głosowania w wyborach i referendach ogólnopolskich. W referendum w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej, przeciętnie w kraju głos „za” oddało ok. 45% uprawnionych do głosowania. Wśród wybranych przez nas gmin z nieznacznie wyższym odsetkiem mieliśmy do czynienia tylko w gminach MW3 (49%) i MW1 (46%). W pozostałych gminach poparcie dla integracji europejskiej było albo umiarkowanie niższe (MW2 – 43%, GW1 – 40%), albo wręcz dramatycznie niskie (GW3 – 25%, GW2 – 20%).

Tabela 40 zawiera podsumowanie najważniejszych wyników głosowania w wyborach prezydenckich i parlamentarnych. Można na jej podstawie, i z uwzględnieniem prezentowanych wcześniej danych, przedstawić krótką charakterystykę polityczną każdej z analizowanych jednostek:

- MW1 – na ogół wysoka frekwencja, spore poparcie dla integracji europejskiej, silne poparcie dla kandydatów partii prawicowych (LPR, AWS, PiS), bardzo słaba pozycja lewicy (SLD), przeciętna bardziej umiarkowanej prawicy (PO).

- MW2 – na ogół niska frekwencja w wyborach ogólnokrajowych i dość wysoka w lokalnych, przeciętne poparcie dla integracji europejskiej, wyniki poszczególnych partii i kandydatów zbliżone do przeciętnej dla małych miast.
- MW3 – na ogół wysoka frekwencja w wyborach ogólnopolskich, ale przeciętna w samorządowych²⁵, dość wysokie poparcie dla integracji europejskiej. W wyborach ogólnopolskich zauważalne, wyższe od przeciętnego, poparcie dla kandydatów i partii bliższych centrum (Olechowski, Tusk, UW, PO), zaś niższe dla radykalnych i populistycznych (Kaczyński, Lepper, Samoobrona, LPR), choć jednocześnie relatywnie wysokie jest poparcie dla PiS.
- GW1 – na ogół niska frekwencja wyborcza w wyborach ogólnopolskich, ale wysoka w samorządowych. Przeciętne poparcie dla integracji europejskiej (co oznacza jedną wynik niższy niż przeciętnie w regionie dolnośląskim). Wysokie upartyjnienie samorządu lokalnego. Dość silne poparcie dla lewicy (SLD, Kwaśniewski), kandydatów populistycznych (Lepper, Samoobrona), w wyborach 1997 i 2001 także dla PSL.
- GW2 – na ogół niska frekwencja wyborcza, bardzo niskie poparcie dla integracji europejskiej, wysokie upartyjnienie samorządu lokalnego. Niespotykana w in-

Tabela 40

Podsumowanie wyników wyborów prezydenckich i parlamentarnych
– zwycięzcy w poszczególnych wyborach

	Prezydenckie		Parlamentarne		
	2000	2005 (1 runda)	1997	2001	2005
Małe miasta					
MW1	Krzaklewski	Kaczyński	AWS	LPR	PiS
MW2	Kwaśniewski	Kaczyński	AWS	SLD	PO
MW3	Kwaśniewski	Tusk	AWS	SLD	PiS
Średnia dla miast małych	Kwaśniewski 57,5 Olechowski 14,4 Krzaklewski 14,3	Tusk 33,9 Kaczyński 31,0 Lepper 19,8	AWS 31,1 SLD 28,8 UW 10,8	SLD 42,7 Samoobrona 12,3 PO 10,9	PiS 24,2 PO 20,7 Samoobrona 15,5
Gminy wiejskie					
GW1	Kwaśniewski	Lepper	SLD	SLD	Samoobrona
GW2	Kalinowski	Lepper	PSL	PSL	Samoobrona
GW3	Kwaśniewski	Kaczyński	AWS	PSL	PiS
Średnia dla gmin wiejskich	Kwaśniewski 50,3 Kalinowski 15,5 Krzaklewski 14,3	Lepper 32,3 Kaczyński 31,7 Tusk 23,2	AWS 32,8 SLD 21,1 PSL 20,4	SLD 32,8 PSL 20,2 Samoobrona 18,1	Samoobrona 23,2 PiS 20,5 PSL 16,5

²⁵ Zjawisko to można interpretować za pomocą „efektu aglomeracji”. W literaturze opisywane jest zjawisko słabego zakorzenienia lokalnego (i co za tym idzie niskiego zainteresowania sprawami samorządu lokalnego) w gminach w pobliżu największych miast (Preteceille 2000; Swianiewicz, Klimska 2004).

- nych badanych gminach dominacja jednej partii – do 2001 r. PSL, a potem Samoobrony.
- GW3 – raczej niska frekwencja wyborcza, niskie poparcie dla integracji europejskiej. Wyższe, od przeciętnego, poparcie dla partii prawicowych (PiS, LPR), zdecydowanie niższe dla lewicy (SLD).

Podsumowanie

Wybrane do szczegółowych badań jakościowych gminy stanowią mocno zróżnicowany zbiór. Stwierdzenie to odnosi się tak do ich sytuacji demograficznej (przyrost liczby ludności w gminie MW3, spadek w pozostałych gminach), gospodarczej (znajdujemy wśród nich zarówno jednostki bogatsze, jak i mniej zamożne od przeciętnych), prowadzonej przez samorządy polityki (np. od zerowego do bardzo wysokiego poziomu zadłużenia), jak i zachowań politycznych (społeczności wyraźnie popierające ugrupowania populistyczne obok gmin z wyrównanym poparciem dla różnych ugrupowań, jak i jednostek z dużym poparciem dla partii umiarkowanie prawicowych; gminy ze względnie dużym obok gmin z dramatycznie niskim poparciem dla integracji europejskiej). W żadnym wypadku zestawienie danych demograficznych, gospodarczych i politycznych nie nasuwa jednoznacznych hipotez co do jednakowego wszędzie splotu czynników prowadzących do pasywności. Możemy się spodziewać, że charakter pasywności i wpływające nań przyczyny będą w poszczególnych gminach odmienne.

Oczywiście, w sensie ilościowym, wybranych sześć jednostek nie jest reprezentatywnych dla ogółu gmin nie korzystających z funduszy europejskich, ale ich badanie powinno zapewnić wgląd w bardzo zróżnicowane warunki i czynniki prowadzące do pasywności czy też nieskuteczności.